

обслуговування залежить чи не більше, ніж від усього іншого, разом узятого, вони по-справжньому ефективні [4].

Висновки. Мотивація – співвідношення між поведінкою людини і причинами, які зумовлюють цю поведінку; сукупність психологічних явищ, в яких відображається наявність у людській психіці певної готовності, що направляє до досягнення мети.

Кілька років тому основним і практично єдиним способом мотивації персоналу були гроші: висока зарплата утримувала кваліфікованих співробітників, а додаткові бонуси примушували працювати ефективніше. На цей час ситуація дещо змінилася. По-перше, конкурентоспроможність компаній стала визначатися якістю не лише продукції, але й сервісу, а його рівень залежить від ступеня прихильності колективу цінностям компанії. По-друге, керівники усвідомили, що втрачати співробітників невігідно: після звільнення досвідченого і кваліфікованого працівника йде чимало часу і витрат на навчання нової людини. Усе це змусило компанії звернутися до технологій мотивації персоналу. Одні намагалися відродити радянську систему з традиційними дошками пошани і масовими спортивними заходами, інші – сліпо застосовували західні методи.

Список літератури

1. Інформація щодо нематеріальної мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.kadrovic.ru>>.
2. Пустынникова, Ю. Система мотивации персонала в ресторанах и кафе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://www.zhuk.net>>.
3. Румянцева, З. П. Управление рестораном [Текст] / З. П. Румянцева. – М. : Экономика, 2004. – 348 с.
4. Кибанова, А. Я. Управление персоналом организации [Текст] / А. Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 512 с.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Єсінова, Є.М. Чаговець, 2011.

УДК 339.727.22:330(477)

Л.О. Мельнік, канд. екон. наук

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Проведено аналіз іноземної інвестиційної діяльності в Україні, визначено причини й чинники, що впливають на обсяг залучення іноземних інвестицій, запропоновано напрями покращення інвестиційного клімату в державі.

Проведен анализ иностранной инвестиционной деятельности в Украине, определены причины и факторы, влияющие на объем привлечения иностранных инвестиций, предложены направления улучшения инвестиционного климата в стране.

The analysis of foreign investment activity is conducted in Ukraine, reasons and factors, influencing on the volume of bringing in of foreign investments, are certain, directions of improvement of investment climate are offered in a country.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Трансформація економіки країн СНД свідчить про те, що більшість із них не користуються в повному обсязі перевагами міжнародного руху капіталів і мають обмежений обсяг залученого та вкладеного капіталу за кордон. Тому, виявлення чинників, що впливають на інвестиційний процес у постіндустріальних країнах, зокрема в Україні, та вивчення процесу іноземного інвестування, впливу руху міжнародного капіталу на стабілізацію та дестабілізацію національної економіки належить до актуальних завдань сучасної економічної науки.

Іноземні інвестиції сьогодні особливо необхідні у тих сферах вітчизняної економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, зняти соціальне напруження в суспільстві. Це насамперед виробництво продуктів харчування, товарів широкого попиту та послуг, ліків та іншої життєво важливої продукції. І справа тут не лише в тому, щоб забезпечити населення необхідними товарами та послугами, але й у тому, щоб здійснити їх імпортозаміщення, звільнивши валютні ресурси, що витрачаються на імпорт товарів народного споживання або сировини для їх виробництва. Саме тому інвестиційна політика держави та, насамперед, іноземні інвестиції відіграють велику роль у розвитку економіки й сприяють збалансованості та ефективності народного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив іноземного капіталу на економіку країн необхідно постійно досліджувати. Аналізу міжнародної інвестиційної діяльності присвячено низку фундаментальних праць Дж. Мілля, А. Маршалла, Дж. Кейнса, Е. Хансена, Р. Харрода, М. Фрідмана, І. Шумпетера та ін. На сучасному етапі вплив іноземних інвестицій на економіку України досліджується у працях таких авторів, як: А. Шакіна, М. Чечетов, В. Борщевський, А. Бутняров, П. Саблук, С. Шосталь та ін. [1; 3; 4]. Незважаючи на появу великої кількості літератури, присвяченої цій проблемі, на нашу думку, продовжує існувати безліч питань, пов'язаних із неоднозначною роллю іноземного капіталу в розвитку

країни-реципієнта інвестицій та взаємозв'язком процесів іноземного інвестування та економічного розвитку країни.

Мета та завдання статті. Метою проведеного нами дослідження є аналіз процесу іноземного інвестування в економіку України, виявлення чинників, що впливають на залучення інвестицій, та визначення напрямів формування ефективної інвестиційної політики держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умов недостатньої ефективності економічних реформ, обмеження внутрішніх джерел фінансування, відтоку капіталу за кордон, іноземним інвестиціям в економіку України відводиться важлива роль. В умовах ринкової трансформації економічної системи України відчувається гострий дефіцит капіталовкладень і необхідність суттєвого залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Під час прийняття рішення про розміщення виробництва в тій чи іншій країні іноземний інвестор, насамперед оцінює її потенційний інвестиційний ринок. Визначення інвестиційної привабливості країни належить до числа складних завдань. Для цього міжнародні агентства як основні параметри використовують макроекономічні показники, а саме: динаміку приросту ВВП, обслуговування внутрішнього та зовнішнього боргу та ін.

Економічна криза завдала чималого удару по позиціях України в міжнародному рейтингу, а також стала причиною нестабільної динаміки інвестування в економіку нашої країни з боку іноземних інвесторів. Так, за рейтингом Economist Intelligence Unit (EIU), Україна за показниками якості бізнес-середовища посідає 75 місце серед 82 країн. Попри прогнози цієї організації щодо певного зростання рейтингу протягом 2007-2011 рр. (на 5 позицій) Україна й надалі суттєво відстає від основних конкурентів за обсягом іноземного інвестування [1].

Станом на 01.01.2011 р. загальний обсяг іноземних інвестицій в Україну становив 5986,0 млн доларів США, що на 6,2% більше за обсяг інвестицій на початок 2010 р., та в розрахунку на одну особу становив 978,5 доларів США. У динаміці обсяг іноземного інвестування з урахуванням даних першого і другого кварталів 2010 р. складав відповідно лише 12 і 21,1% аналогічних показників 2009 р., в третьому кварталі іноземні інвестиції зросли в 3,3 рази порівняно з аналогічним показником попереднього року [2].

Інвестування здійснювалось переважно у вигляді грошових внесків, які становили 5684,8 млн доларів США (95,0% вкладеного обсягу) [2].

Інвестиції надійшли зі 125 країн світу. Частка іноземного інвестування із країн ЄС становила 76,9% загального обсягу, із країн СНД – 14,2%, з інших країн світу – 8,9%. Зросли обсяги капіталу з Кіпру, Російської Федерації, Нідерландів, Франції, Німеччини і Швеції. Зазначені країни забезпечили майже 90% приросту іноземного капіталу в Україну [2]. На нашу думку, обсяги надходжень із зазначених країн здебільшого обумовлені посиленням політики міжнародної спільноти щодо офшорів, а також зміною внутрішньополітичної ситуації в країні. Зміна влади в Україні сприяла поверненню в країну капіталів низки фінансово-промислових груп, які в 2005 році зробили «відхід в офшор», це пояснює і підвищену активність інвесторів з Росії, які намагаються скупити найбільш ліквідні українські активи. У той же час загальний обсяг капіталу нерезидентів зменшився на 809,7 млн доларів США за рахунок продажу його частини нерезидентам інших країн і вилучення інвестицій інвесторами зі Сполучених Штатів Америки, Ізраїлю, Норвегії та Ісландії. Це свідчить про погіршення інвестиційного клімату, негативні прогнози іноземних інвесторів щодо економічної ситуації в Україні та очікування нестабільності на ринках країни (таблиця).

Таблиця – Обсяги приросту іноземного капіталу в економіку України [2]

млн доларів США

Країна	Обсяг зростання капіталу	Обсяг зменшення капіталу
Кіпр	909,3	-
Російська Федерація	836,4	-
Нідерланди	753,3	-
Франція	736,3	-
Німеччина	475,0	-
Швеція	454,1	-
Сполучені Штати Америки	-	116,7
Норвегія	-	71,3
Ісландія	-	29,3
Ізраїль	-	12,8

У структурному розрізі вкладення іноземних інвестицій у економіку України характеризуються наступними показниками, а саме: на підприємствах промисловості зосереджено 14042,6 млн доларів США або 31,4% прямих інвестицій; у фінансових установах акумульовано 15059,5 млн доларів США або 33,7% прямих

інвестицій; на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 4764,5 млн доларів США або 10,7% прямих інвестицій; в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – 4754,1 млн доларів США або 10,6% прямих інвестицій (рис. 1) [2]. Галузі, в яких обсяг іноземного інвестування у 2010 р. зріс порівняно з попереднім періодом, зображено на рисунку 2.

Рисунок 1 – Обсяг залучення іноземних інвестицій у 2010 р. у галузі переробної промисловості України, млн доларів США

У цілому, приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо, за 2010 р. становив 4655,0 млн доларів США [2].

Таким чином, у 2010 р. найбільша частка іноземного інвестування була спрямована в фінансовий сектор економіки України і в динаміці обсяг інвестицій в цю сферу продовжує збільшуватися, дещо зросла частка іноземних інвестицій, вкладених у промисловість, переважно за рахунок фінансування металургійного виробництва, інші галузі вітчизняної економіки мали незначний обсяг інвестування, а в деяких із них (сільському господарстві, готельному а ресторанному бізнесі, харчовій, хімічній промисловості, машинобудуванні)

зафіксовано відтік інвестування. Наявна структура іноземних інвестицій в Україні свідчить про те, що іноземні інвестиції лише змінюють власників підприємств та розвиваються галузі збуту іноземної продукції.

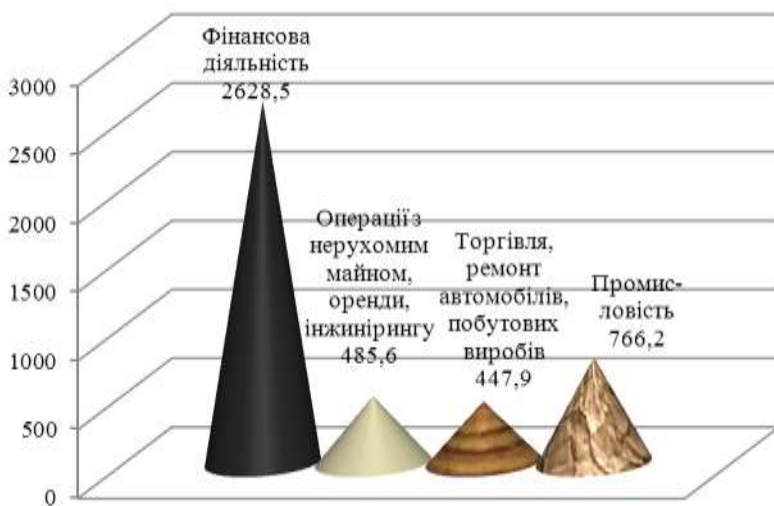

Рисунок 2 – Обсяг приросту іноземного капіталу в галузі національної економіки у 2010 р., млн доларів США

Основними причинами низького рівня інвестиційної активності у 2010 році, на нашу думку, стали:

- відсутність порядку державної реєстрації іноземних інвестицій у вигляді валютних цінностей;
- наявність ризиків дестабілізації на валютному ринку;
- збереження складної ситуації у банківській сфері, зокрема недостатні обсяги довгострокового кредитування вітчизняної економіки;
- обмежені можливості доступу до фінансових ресурсів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
- незадовільна кон'юнктура зовнішнього ринку за традиційними товарними групами українського експорту;
- зниження рівня прибутковості українських підприємств;

– вузький спектр сфер інвестування за галузями для середніх інвесторів;

– обтяжливі регуляторні процедури, зокрема: складність адміністрування податків, кількість та складність отримання дозволів, технічне регулювання (сертифікація та стандартизація); перевірки органів державного нагляду.

Проблеми збільшення іноземного капіталу в економіку України залишаються надзвичайно актуальними, особливо в контексті загострення конкуренції на ринках капіталу. При цьому важливо врахувати не лише економічний ефект, але й соціальний та політичний, капітальні вкладення повинні бути ефективними на всіх рівнях.

Незважаючи на те, що владою давно вже задекларована інноваційно-інвестиційна модель розвитку країни, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим.

За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд доларів США, а щорічна потреба – близько 20 млрд доларів США. Обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40-60 млрд доларів США. За оцінками експертів Світового банку, для досягнення рівня США Україні потрібно загалом 4 трлн доларів США [3].

Для вирішення перешкод, що створюють несприятливий інвестиційний клімат, необхідними завданнями державної політики слід назвати формування стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки, а також вдосконалення нормативно-правових актів, що приймаються з метою сприятливого інвестиційного клімату України.

Найважливішими складовими ринкових реформ, які забезпечать поліпшення інвестиційного клімату й приплив інвестицій у реальну економіку, повинні бути:

- захист прав споживачів;
- зміцнення корпоративного управління;
- посилення дисципліни виконання контрактів;
- розвиток банківської системи й інститутів фінансового ринку;
- реорганізація природних монополій;
- проведення земельної реформи.

Подальші структурні реформи української економіки вимагають істотного вдосконалення законодавства, адже необхідно, щоб інвестор

не стояв перед непростим вибором між одержанням прибутку й дотриманням норм чинного законодавства.

З огляду на це, в Україні необхідно оптимізувати державну інвестиційну політику, забезпечити її дієвість та виваженість. Основні напрями цієї політики мають полягати не в жорсткому регулюванні інвестиційних потоків, а в створенні сприятливих умов для ефективної діяльності, лібералізації інвестиційного режиму та ґрунтуватися на ретельному врахуванні мотивів і пріоритетів приватних інвесторів [4].

Основними завданнями інвестиційної політики необхідно передбачити:

- вибір і підтримку розвитку провідних галузей господарства;
- підтримку розвитку малого та середнього бізнесу;
- забезпечення збалансованості в розвитку всіх галузей економіки України;
- забезпечення конкурентоспроможності сучасної вітчизняної продукції.

Висновки. Отже, потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних європейських реципієнтів інвестицій другого десятиліття XXI століття. Україною успадкована потужна інфраструктура виводу добутої сировини, металів, хімічних добрив та зернових на світові ринки. Це нафто- і газопроводи, портове господарство, залізниця тощо.

Країна здатна абсорбувати додатковий капітал, маючи, по-перше, людські ресурси (трудові, управлінські, адміністративні), що мають навички, необхідні для перетворення інвестиційних засобів (заощаджень) у реальні інвестиції, по-друге – ефективний платоспроможний попит на продукцію, вироблену в результаті іноземних інвестицій. Тому на сьогодні є важливими питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Основні принципи та закономірності міжнародного руху капіталів слід враховувати у процесі формування інвестиційної політики держави, для більш ефективного використання міжнародного досвіду. Лише за цих умов іноземні інвестиції будуть сприяти підвищенню добробуту населення країни та нададуть поштовх для економічного зростання.

Список літератури

1. Бутняров, А. Сприятливий інвестиційний клімат країни – запорука залучення іноземних інвестицій [Текст] / А. Бутняров // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 3/4. – С. 29–32.

2. Іноземні інвестиції в економіку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://news.liga.net/ukr/news/NU111016.html>>.

3. Саблук, П. Процеси міжнародного руху капіталів та участь у них України [Текст] / П. Саблук // Економіка України. – 2008. – № 8. – С. 56–68.

4. Шосталь, С. О. Активізації інвестиційного процесу в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання [Текст] / С. О. Шосталь // Статистика України. – 2010. – № 12. – С. 119–122.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© Л.О. Мельнік, 2011.

УДК 339.727.22(477)

В.О. Козуб, ст. викл.

Н.Д. Дзюбанова, студ.

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Вивчено позитивний світовий досвід діяльності вільних економічних зон та доведено їх значущість для залучення іноземних інвестицій в Україну. Проведено аналіз інвестиційної привабливості України на міжнародній арені. Охарактеризовано основні чинники, що негативно впливають на інвестиційний клімат в Україні. Запропоновано перспективні напрями функціонування вільних економічних зон в Україні.

Изучен положительный мировой опыт деятельности свободных экономических зон и доказана их значимость в привлечении иностранных инвестиций в Украину. Проведен анализ инвестиционной привлекательности Украины на международной арене. Охарактеризованы основные факторы, отрицательно влияющие на инвестиционный климат в Украине. Предложены перспективные направления функционирования свободных экономических зон в Украине.

Positive world experience of activity of free economic zones is studied and their importance in attraction of foreign investments into Ukraine is proved. The analysis of investment appeal of Ukraine on international scene is carried out. The major factors negatively influencing an investment climate in Ukraine are characterized. Perspective directions of functioning of free economic zones in Ukraine are offered.